

BOSHLANG'ICH SINFLARDA DIDAKTIK O'YINLARNING PSIXOLOGIK SHART-SHAROITLARI**Mahkamova Madina Shaislamovna***Toshkent shahri Sergeli tumani**264-sonli maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Boshlang'ich sinflarda didaktik o'yinlarning psixologik shart-sharoitlari haqida fikr yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *ta'lim, tarbiya, O'yin, didaktik o'yinlar, o'qituvchi - pedagog, aqliy rivojlanish, "To'g'ri noto'g'ri" o'yini, "Telegraf" o'yini.*

O'yin, didaktik o'yinlar, o'qituvchi - pedagog, aqliy rivojlanish, "To'g'ri noto'g'ri" o'yini, "Telegraf" o'yini, "Bu qaysi shakl?" o'yini, Og'zaki nutq, geometrik shakllar, rag'bat. Boshlang'ich sinfga ilk qadam qo'ygan bolaning o'yin faoliyatidan o'qish faoliyatiga o'tishi bir muncha qiyind kechadi. Dars jarayonida qo'llaniladigan didaktik o'yinlar, enerjayslar, o'yin mashqlari bu jarayonni yanada qiziqarli, mazmunli qiladi, bolalarda quvnoq, mehnatkash kayfiyatni yaratadi, o'quv materialini o'zlashtirishdagi qiyinchiliklarni yengib o'tishga yordam beradi, ijobiy his-tuyg'ularni uyg'otadi.

Didaktik o'yinlar bolalar tomonidan bilimlarni o'zlashtirish uchun qulay bo'lgan shart-sharoitni paydo qiladi va bilish uchun qiziqishni rivojlanishiga ko'maklashadi. Didaktik o'yinlarning natijaviyligi, birinchidan, ulardan tizimli ravishda foydalanishga, ikkinchidan, o'yinlar dasturining oddiy didaktik mashqlar bilan birgalikda maqsad sari yo'naltirilganligiga bog'liq. Bilish faolligini rivojlantirish muammosini hal etishda, o'quvchining mustaqil tafakkurini rivojlantirish asosiy masala deb hisoblanishi zarur.

Har bir didaktik o'yinni boshlashdan oldin o'quvchilarga o'yinning qoidasi, mazmuni, yakuni nimadan iborat ekanini o'qituvchi tomonidan tushuntiriladi. O'quvchilar uni tushunib, anglab, shu asosda harakat qiladilar.

Didaktik o'yinlar - bu bolalarni o'qitish va tarbiyalash uchun pedagogika maktabi tomonidan maxsus yaratilgan qoidalarga ega o'yinlar turi. Ular bolalarni o'qitishda muayyan muammolarni hal qilishga qaratilgan, lekin ayni paytda o'yin faoliyatining tarbiyaviy va rivojlantiruvchi ta'siri ularda namoyon bo'ladi.

Bolalarning qiziqishi didaktik o'yin o'yindan aqliy vazifaga o'tadi. Didaktik o'yin bolalarning aqliy faoliyatini tarbiyalashning qimmatli vositasi bo'lib, u aqliy jarayonlarni faollashtiradi, o'quvchilarda bilish jarayoniga katta qiziqish uyg'otadi.

Unda bolalar katta qiyinchiliklarni bajonidil yengib o'tadilar, o'zlarining kuchli tomonlarini mashq qiladilar, qobiliyat va ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Bu har qanday o'quv materialini qiziqarli qilishga yordam beradi, o'quvchilarda chuqur qoniqish uyg'otadi, quvonchli mehnat kayfiyatini yaratadi va bilimlarni o'zlashtirish jarayonini osonlashtiradi.

O'qituvchi - pedagog didaktik o'yinli mashg'ulotlarni o'tkazishda qizg'in tayyorgarlik ko'rishi va uni o'tkazishda quyidagi didaktik talablarga rioya qilishi talab etiladi:

1. Didaktik o‘yinli mashg‘ulotlar dasturida qayd etilgan mavzularning ta‘limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsad hamda vazifalarni hal qilishga qaratilgan bo‘lishi;
2. Jamiyatdagi va kundalik hayotdagi muhim muammolarga bag‘ishlanib, ular o‘yin davomida hal qilishi;
3. Barkamol shaxsni musiqiy tarbiyalash tamoyillariga va sharqona odob-ahloq normalariga mos kelishi;
4. O‘yin tuzilishi jihatidan mantiqiy ketma-ketlikda bo‘lishi;
5. Mashg‘ulotlar davomida musiqiy didaktik prinsiplarga amal qilinishi va eng kam vaqt sarflanishiga erishishi kerak.

Didaktik o‘yinlarga e‘tiborimizni qaratamiz:

"To‘g‘ri noto‘g‘ri" o‘yini Maqsad: tashqi ko‘rinishini tahlil qilib, harflarni taniy olishni o‘rganish. O‘yin uchun sizga to‘g‘ri va noto‘g‘ri (teskari yoki aks ettirilgan) dizayndagi bosma shaklda tayyorlangan harf kartalari to‘plami kerak bo‘ladi. O‘yin ishtirokchilari o‘rtasida jamoaviy yoki individual chempionat tashkil etilishi mumkin, uning davomida kartalarni guruhlarga bo‘lish uchun kim eng to‘g‘ri va tezroq - to‘g‘ri va noto‘g‘ri yozilgan harflar bilan aniqlanadi.

"Telegraf" Maqsad: so‘zlarni bo‘g‘inlarga bo‘lish qobiliyatini mustahkamlash. Asosiy o‘yin harakati - qo‘llaringiz bilan so‘zdagi bo‘g‘inlar sonini qarsak chalish. Birinchidan, o‘qituvchi so‘zlarni aytadi va bolalar bo‘g‘inlar sonini qarsak chaladi. "Bu qaysi shakl?" o‘yini O‘yinning maqsadi: Geometrik shakllar bilan tanishtirish. Ularga ta‘rif berish malakasini oshirish. Og‘zaki nutqini rivojlantirish.

O‘yin jihozi: Konvertlarga solingan geometrik shakllar. O‘yinning borishi: Dorskaga bir o‘quvchi chiqadi. Konvertdagi shaklni qaysi ekanini ko‘rib olib, o‘quvchilarga murojaat qiladi.

"Qo‘limdagi geometrik shaklning uch tomoni uch burchagi bor, uning tomonlari xar xil uzunlikda bo‘lishi ham mumkin. Bu qaysi shakl?". Shaklga to‘g‘ri ta‘rif bergan va shaklning nomini to‘g‘ri topgan o‘quvchi rag‘batlantiriladi. Demak, kichik maktab yoshida, o‘yinlardan bolalarning o‘quv va mehnat faoliyatini yengillashtiruvchi va tashkil etuvchi vosita sifatida foydalanish mumkin. Ta‘lim jarayonida o‘yin elementlari o‘quvchilarda ijobiy emotsiyalarni yuzaga keltirib, ularning faolligini oshiradi.

Xulosa o‘rnida , o‘yin faoliyati bolalarni ruhiy hayotining barcha tomonlarini shakllanishida, masalani qo‘yilishida va harakatlanish usullarini tanlashda yordam beradi. Bolalarning aqliy faoliyatini ham juda yuqori darajaga ko‘taradi va darslarga bo‘lgan qiziqishlarini oshiradi.

ADABIYOTLAR:

1. Tolipov O‘. M. Usmonboyeva. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. T. 2015-yil.
2. Aliev A. O‘quvchilarning ijodkorlik qobiliyati. – Toshkent: O‘qituvchi, 2016.
3. Boboyeva Yu.K. Hozirgi zamon umumiy ta‘lim maktabida o‘qitish metodlari. - Toshkent: O‘qituvchi, 2017